

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

КАСІЯНЦЬ Світлана Едуардівна

УДК [378.147.091:37.041]-057.875

**ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Чорноморському державному університеті імені Петра Могили, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент,
БАБКОВА-ПИЛИПЕНКО Наталя Павлівна,
Чорноморський державний університет
імені Петра Могили,
завідувач кафедри професійного
англомовного навчання.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
РОМАНОВСЬКИЙ Олександр Олексійович,
Українсько-американський гуманітарний
інститут «Вісконський Міжнародний Університет
(США) в Україні», ректор;

кандидат педагогічних наук
АНУФРІЄВА Оксана Леонідівна,
Державний вищий навчальний заклад
«Університет менеджменту освіти НАПН України»,
завідувач аспірантури.

Захист відбудеться 19 січня 2017 року о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д.26.053.01 в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, 010601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись в науковій бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (010601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розісланий 16 грудня 2016 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. Д. Сиротюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Специфіка економічної підготовки на сучасному етапі обумовлена соціально-економічним розвитком суспільства та зростаючим попитом у конкурентоспроможних фахівцях найвищої кваліфікації. Ринок праці висуває нові вимоги до професійної підготовки майбутніх економістів, що зумовлює необхідність розвитку широкого спектру вмінь і навичок, необхідних для їх успішної фахової діяльності. Особливого значення набуває формування у студентів професійно значущих якостей, які в поєднанні зі спеціальними знаннями сприяють кар'єрному зростанню спеціалістів різного профілю.

Економічна освіта у сучасних умовах має створювати умови для постійного професійного самовдосконалення студентів з метою підвищення їх рівня кваліфікації. Саме тому педагогічна наука приділяє увагу питанню формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців як одного із шляхів розвитку їх конкурентоздатності.

В основу дослідження покладено положення нормативних документів, зокрема Законів України «Про освіту» (2006), «Про вищу освіту» (2014), Національної доктрини розвитку освіти України на 2012–2021 роки, Концепції розвитку економічної освіти в Україні (2004).

Аналіз наукової літератури, присвяченої процесу формування професійної компетентності спеціалістів різного профілю, доводить, що мотивація студентів до самоосвіти й саморозвитку та формування їх професійних вмінь й навичок є одними з важливих завдань в педагогічній теорії й практиці. Формування компетентностей студентів у процесі професійної підготовки розглядається у роботах таких українських і зарубіжних учених, як: І. Зверев, І. Зимньої, А. Хуторського (ключові компетентності особистості); Н. Кузьміної, А. Маркової (види педагогічної компетентності); Н. Боярчук, О. Овчарука, О. Романовського, Н. Сімаєвої (професійна компетентність студентів-економістів). Професійна підготовка економістів є об'єктом наукових досліджень, що охоплюють різноманітні аспекти, зокрема: організація формування лідерських якостей майбутніх економістів (Н. Бабкова-Пилипенко, Л. Скібіцька та ін.), проблеми розвитку вищої економічної освіти (Л. Дибкова, Г. Ковальчук, О. Набока, Т. Поясок та ін.), особливості підприємницької освіти (О. Ануфрієва, Г. Матукова, О. Романовський та ін.); готовність майбутніх економістів до професійної діяльності (М. Атаманчук, В. Різник, Г. Чередніченко та ін.). Сутність, функції й особливості самоосвіти досліджуються такими науковцями, як: П. Гальперінім, Г. Зборовським, З. Лук'яною, А. Мислівченко, П. Сухановим та ін. Формування самоосвітньої компетентності студентів розглянуто у роботах: Н. Бухлової (зміст поняття «самоосвітня компетентність»), Н. Воропай (формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців початкової освіти), Л. Євсюкової (розвиток самоосвітніх вмінь майбутніх фахівців безпеки життєдіяльності), І. Мосі (підходи до формування самоосвітньої компетентності учнів професійно-технічних закладів), О. Ножовніка (проблеми формування самоосвітньої компетентності фахівців з міжнародної економіки).

Теоретичний аналіз наукових праць показав, що питання формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки у вищих навчальних закладах не було предметом окремого наукового дослідження.

Аналіз літератури дає змогу виявити низку суперечностей між:

- визнанням в Україні важливості процесу самоосвіти у системі вищої економічної освіти та недостатнім вивченням її сутності з позицій компетентнісного підходу;
- зростанням вимог сучасного ринку праці до знань і вмінь майбутніх економістів та реальним станом їх підготовки у вищих навчальних закладах України, пов'язаним з недостатнім рівнем сформованості навичок самоосвіти у студентів;
- постійною розробкою механізмів євроінтеграції вітчизняної економічної освіти та недостатнім аналізом можливостей залучення передових ідей зарубіжної організації самостійної роботи майбутніх економістів у вищих навчальних закладах України.

Актуальність окресленої проблеми, її недостатня теоретична і практична розробленість, виявлені суперечності зумовлюють вибір теми дисертаційного дослідження: **«Формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах наукової теми «Теоретичні та методологічні засади організації та управління процесу професійного англомовного навчання» (державний реєстраційний номер 0114U002895), яка входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Чорноморського державного університету імені Петра Могили (м. Миколаїв).

Тему дослідження затверджено Вченою радою Чорноморського державного університету імені Петра Могили (протокол № 2 від 11.10.2012) та погоджено в бюро Міжвідомчої Ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук (протокол № 10 від 18.12.2012).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці педагогічних умов формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання дослідження**:

1. На основі системного аналізу наукових праць з теми дослідження уточнити зміст понять «самоосвітня компетентність майбутніх економістів» та «формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки».
2. Теоретично обґрунтувати структуру самоосвітньої компетентності майбутніх економістів.
3. Визначити критерії, показники та рівні сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх економістів.
4. Розробити та науково обґрунтувати модель формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки.

5. Виявити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх економістів у вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки у вищих навчальних закладах.

Методи дослідження. Досягнення мети і розв'язання поставлених завдань передбачало використання таких методів: *теоретичні*: аналіз філософської, соціологічної, психолого-педагогічної літератури та передового педагогічного досвіду, абстрагування – з метою уточнення й конкретизації понятійно-категоріального апарату щодо формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки; систематизація та логічне узагальнення – для теоретичного обґрунтування структури формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки; класифікація – з метою визначення критеріїв, показників і рівнів сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки; узагальнення – для визначення та теоретичного обґрунтування педагогічних умов формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки; моделювання – з метою розроблення та наукового обґрунтування моделі формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки; *емпіричні*: анкетування, педагогічний експеримент, експертна оцінка викладачів, аналіз звітів зі студентської практики – для визначення ефективності педагогічних умов формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки; *статистичні* – методи математичної статистики, зокрема, критерій рангової кореляції Ч. Спірмена та χ^2 -критерій для кількісної та якісної обробки емпіричних даних.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у тому, що:

– *вперше* виявлено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки (створення стимулюючого і квазіпрофесійного освітнього середовища, яке формує потребу в удосконаленні знань і вмінь, особистісно-професійному розвитку і надає можливість студентам демонструвати власні досягнення; розробка програми переорієнтації процесу професійної підготовки на застосування самоосвітніх навичок студентів на практиці шляхом інтерактивних та контекстно-орієнтованих методик; використання діяльнісного підходу до процесу професійної підготовки зі застосуванням елементів методики роботи за «Планом Келлера» та впровадження спецкурсу «Самоосвітній менеджмент»); структурні компоненти самоосвітньої компетентності студентів-економістів (мотиваційно-стимулюючий, соціально-інформаційний, планово-організаційний, рефлексивно-коригуючий); розроблено та науково обґрунтовано модель формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки;

- *уточнено* зміст понять «самоосвітня компетентність майбутніх економістів» та «формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки»;

- *удосконалено* критерії (мотиваційний, інструментальний, діяльнісний і рефлексивний), показники (прагнення до постійного самовдосконалення та професійного зростання; володіння знаннями прийомів і методів організації ефективної економічної діяльності; здатність застосовувати отримані знання в процесі розв'язання професійних задач; готовність студентів адекватно оцінювати результати власної професійної діяльності) та рівні сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх економістів (низький, середній, достатній і високий);

- *подальшого розвитку* набули форми і методи формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки у вищих навчальних закладах.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що у практику вищих навчальних закладів упроваджено педагогічні умови та модель формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів, що можуть бути використані для коригування змісту навчальних курсів та забезпечення саморозвитку студентів-економістів у процесі професійної підготовки; розроблено методичні рекомендації щодо формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки; впроваджено в освітній процес вищих навчальних закладів спецкурс «Самоосвітній менеджмент».

Основні положення дослідження можуть бути використані у процесі професійної підготовки майбутніх економістів у вищих навчальних закладах, зокрема при читанні лекцій, проведенні практичних і лабораторних занять, а також у системі підвищення кваліфікації майбутніх економістів.

Результати дослідження **впроваджено** у навчальний процес Чорноморського державного університету імені Петра Могили (довідка № 03/894 від 23.12.2015), Миколаївського національного аграрного університету (довідка № 01-15/2079 від 18.12.2015), Миколаївського національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (довідка № 69-11/3635 від 30.09.2016), Українсько-американського гуманітарного інституту «Вісконсінський Міжнародний Університет (США) в Україні» (довідка № 02/01-11 від 11.01.2016), Ужгородського національного університету (довідка № 262/01-27 від 28.01.2016), Європейського університету (м. Київ) (довідка № 709-2/16 від 28.01.2016).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дисертаційного дослідження обговорено та схвалено на засіданнях та науково-методичних семінарах кафедри професійного англомовного навчання Чорноморського державного університету імені Петра Могили (2012–2015). Основні положення і результати дослідження представлено на: *міжнародних науково-практичних конференціях*: «Ольвійський форум: стратегії України в геополітичному просторі» (Севастополь, Ялта, 2012–2015), «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (Київ, 2013), «Международная научно-практическая конференция по философским, фило-

логическим, юридическим, педагогическим, экономическим, психологическим, социологическим и политическим наукам» (Горловка, 2014), «The International Scientific and Practical Congress of Economists and Lawyers «Always ahead facing the unknown» (Базель, Швейцарія, 2014), «Організація самостійної роботи студентів у контексті підвищення якості освіти: особистісний вимір» (Донецьк, 2014), «Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи» (Дрогобич, 2015), «Pedagogika. Problemy, osiągnięcia, innowacyjność, praktyki, teoria.» (Warszawa, 2015); *щорічних науково-методичних конференцій*: «Могилянські читання» (Миколаїв, 2012–2015).

Публікації. Основні теоретичні положення й висновки дисертаційного дослідження відображено в 17 публікаціях автора, серед яких: 8 статей у наукових фахових виданнях України, 3 статті у зарубіжних виданнях та 6 – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Структура й обсяг дисертації. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (222 найменування, із них 26 іноземною мовою), 15 додатків на 46 сторінках. Загальний обсяг роботи – 283 сторінки, із них 186 сторінок основного тексту. Робота містить 29 таблиць, 26 рисунків на 27 сторінках основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження; визначено мету, завдання об'єкт, предмет та методи дослідження; розкрито його наукову новизну, теоретичне і практичне значення; подано інформацію про апробацію та впровадження результатів дослідження, публікації та структуру дисертації.

У першому розділі **«Теоретичні засади формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки»** нами проаналізовано наукову літературу щодо формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки; охарактеризовано термінологію формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки; розглянуто структуру самоосвітньої компетентності майбутніх економістів.

Аналіз наукових джерел щодо проблематики дослідження засвідчив, що у сучасних умовах набуття життєво-важливих компетентностей є запорукою успішної професійної діяльності майбутнього фахівця. Поняття «компетентність» є предметом дослідження таких учених, як: Л. Алексеевої, І. Звереві, І. Зимньої, Н. Кузьміної, А. Маркової, Л. Мітіної, К. Скали, А. Хугорського та ін. Системний аналіз робіт науковців дозволяє визначити дане поняття як сукупність знань, умінь і навичок, орієнтованих на науковий, професійний і особистісний розвиток особистості з метою реалізації власного потенціалу та самовдосконалення. Сутність процесу самоосвіти з точки зору філософії, психології, педагогіки і соціології розглядається у наукових працях Л. Бронікової, М. Воложаніної, П. Гальперіна, Г. Зборовського та ін. На основі праць науковців (Н. Бухлова, Т. Каткова, З. Лук'янова, С. Сисоева та ін.)

узагальнено зміст поняття «самоосвіта», що розглядається як самостійний процес пізнавально-пошукової діяльності особистості, спрямований на підвищення рівня теоретичних знань та професійних умінь і навичок, та можливий за умови сформованості стійкої мотивації до процесу особистісно-професійного саморозвитку.

Вивчення наукових праць О. Ануфрієвої, Н. Бабкової-Пилипенко, Н. Боярчук, Л. Дибкової, Г. Ковальчук, О. Набоки, Т. Поясок, Л. Пуханової, О. Романовського та ін., присвячених аналізу стану та проблеми професійної підготовки майбутніх економістів у сучасних умовах доводить, що здатність особистості до самоосвіти і самовдосконалення є ключовим компонентом професійної компетентності студентів-економістів. Системний аналіз досліджень учених дозволяє визначити поняття «самоосвітня компетентність майбутніх економістів» як якісну характеристику особистості, що включає в себе сукупність професійних умінь і навичок, здатність до самостійної організації пізнавально-пошукової діяльності, наявність стійкої потреби до професійно-особистісного саморозвитку, спрямованого на вдосконалення теоретичної бази знань та практичних навичок в економічній галузі з метою гнучкого реагування на соціально-економічні перетворення у суспільстві. Під «формуванням самоосвітньої компетентності майбутніх економістів» розуміється процес розвитку усвідомлення студентами-економістами необхідності особистісно-професійного саморозвитку в економічній галузі, оволодіння ними вміннями і навичками організації пізнавально-пошукової діяльності, здатності працювати з різними джерелами інформації фахового спрямування з метою підвищення власного рівня теоретичних знань і практичних навичок в сфері економіки, що здійснюється в процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі.

Структура самоосвітньої компетентності особистості зумовлена особливостями її професійної діяльності (А. Алексюк, М. Головань, О. Рудницька, Н. Сімаєва та ін.). Специфіка роботи економіста розглядається як сукупність функціональних обов'язків, пов'язаних із самостійною орієнтацією в інформаційному просторі, вмінням брати на себе відповідальність за результати роботи, плануванням, організацією, управлінням й оцінюванням, взаємодією з членами колективу та їх мотивацією. Враховуючи специфіку подальшої професійної діяльності, розроблено структуру самоосвітньої компетентності майбутніх економістів, яка включає чотири компоненти (мотиваційно-стимулюючий, соціально-інформаційний, планово-організаційний і рефлексивно-коригуючий).

Оскільки професійна діяльність майбутніх економістів вимагає виконання видів роботи, пов'язаних з необхідністю ставити перед собою нові задачі, залучати членів колективу до активної співпраці, знаходити важелі управління персоналом, то перший компонент самоосвітньої компетентності майбутніх економістів – мотиваційно-стимулюючий – складається з когнітивних, мотиваційних і стимулюючих вмінь. Економічна діяльність передбачає збір вихідних даних, необхідних для розрахунку соціально-економічних показників, аналізом статистичних даних, налагодженням двостороннього обміну інформацією в колективі, тому другий компонент самоосвітньої компетентності майбутніх економістів – соціально-інформаційний – складається з інформаційно-пошу-

кових, аналітичних і міжособистісних умінь. Професійні функціональні обов'язки майбутніх економістів пов'язані з прийняттям організаційно-управлінських рішень, налагодженням міжособистісних стосунків між членами колективу, моделюванням бізнес-ситуацій, тому третій компонент самоосвітньої компетентності майбутніх економістів – планово-організаційний – складається з управлінських, комунікативних і професійних умінь. Оскільки діяльність майбутніх економістів передбачає аналіз ефективності здійснюваної професійної діяльності та вимагає розробки системи моніторингу, то четвертий компонент самоосвітньої компетентності майбутніх економістів – рефлексивно-коригуючий – включає оціночні, коригуючі та дослідницькі вміння.

На основі вивчення наукової літератури, нормативно-правових документів, навчальних планів, робочих програм університетів України та зарубіжних країн щодо організації освітнього процесу, виявлено декілька проблем сучасної професійної підготовки майбутніх економістів в українських вищих навчальних закладах. По-перше, система економічної освіти характеризується фрагментарністю реалізації міждисциплінарного підходу у зв'язку з недостатньо широким спектром економічних спеціальностей і можливістю отримання суміжних спеціалізацій. По-друге, українські університети надають право й фінансову підтримку студентам у проходженні стажування і підвищення кваліфікації частково лише в рамках країни, в той час як у зарубіжних університетах є можливість проходження стажування у вищих навчальних закладах інших країн з правом трансферу отриманих за кордоном кредитів у диплом. По-третє, хоча формування самоосвітньої компетентності розглядається як складова професійної компетентності економістів, освітній процес в українських університетах недостатньо орієнтований на практичну і самостійну підготовку студентів. По-четверте, економічна освіта в університетах України характеризується недостатнім упровадженням інтерактивних методів навчання, спрямованих саме на формування вмінь організації пізнавально-пошукової діяльності, що знижує рівень професійної підготовки майбутніх економістів у вищих навчальних закладах.

У другому розділі **«Організаційно-методичні засади формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки»** нами розроблено модель формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки; розкрито педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки в університеті.

Відповідно до наукових підходів (аксіологічного, особистісно-орієнтованого, акмеологічного і компетентнісного), аналізу теоретичних досліджень щодо професійної підготовки студентів-економістів у вищих навчальних закладах розроблено модель формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки, що є результатом узагальнення існуючих професіограм, освітньо-професійних програм і освітньо-кваліфікаційних характеристик. Модель формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів складається з трьох блоків: нормативно-теоретичного, організаційно-технологічного та оцінювально-результативного (рис. 1).

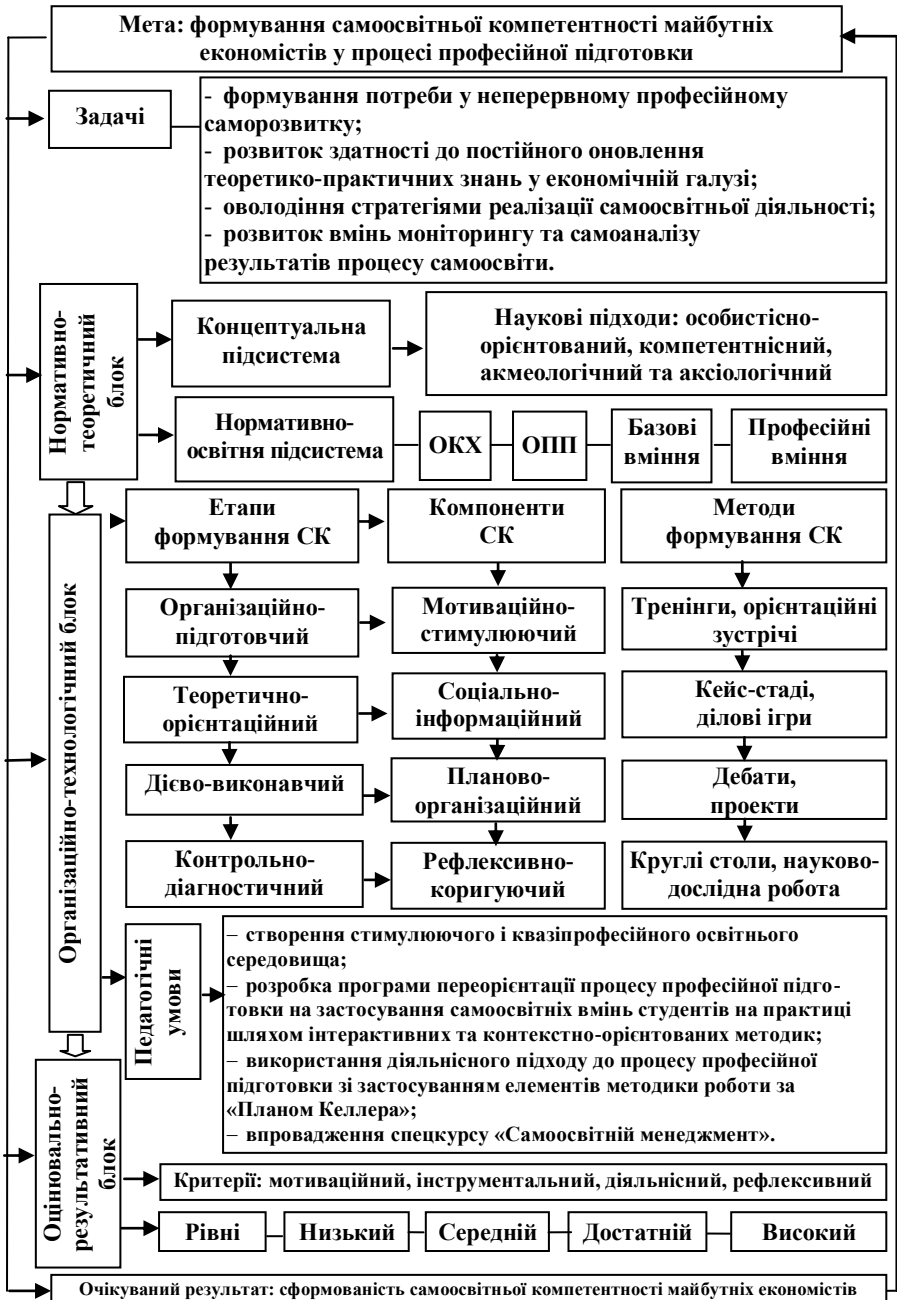

Рис. 1. Модель формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів

Нормативно-теоретичний блок включає концептуальну і нормативно-освітню підсистему, що визначають наукові підходи та нормативні документи, які регламентують процес професійної підготовки студентів-економістів в університеті. Організаційно-технологічний блок, що складається з низки взаємопов'язаних, узгоджених елементів, таких як: етапи процесу формування самоосвітньої компетентності студентів, кожний з яких передбачає формування певного компоненту самоосвітньої компетентності, а також форми і методи формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів. Оцінювально-результативний блок виступає в якості системоутворюючого компоненту, що забезпечує узгоджену взаємодію між всіма іншими компонентами за допомогою розробленого діагностичного інструментарію, що включає критерії, показники і рівні сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх економістів.

До педагогічних умов формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів віднесено: створення стимулюючого і квазіпрофесійного освітнього середовища, яке формує потребу в удосконаленні знань і вмінь, особистісно-професійному розвитку і надає можливість студентам демонструвати власні досягнення; розробка програми переорієнтації процесу професійної підготовки на застосування самоосвітніх навичок студентів на практиці шляхом інтерактивних та контекстно-орієнтованих методик; використання діяльнісного підходу до процесу професійної підготовки із застосуванням елементів методики роботи за «Планом Келлера» та впровадження спецкурсу «Самоосвітній менеджмент».

Визначено етапи формування самоосвітньої компетентності майбутнього економіста, а саме: організаційно-підготовчий, теоретично-орієнтаційний, дієво-виконавчий та контрольнo-діагностичний, які мають свою мету, зміст і функції. Кожний з етапів процесу формування самоосвітньої компетентності студентів-економістів передбачає впровадження у процес професійної підготовки методів, орієнтованих на формування їх самоосвітньої компетентності.

Метою першого, організаційно-підготовчого, етапу є виявлення рівня розвитку психологічних особливостей майбутніх економістів, їх інтересів та цілей з метою формування мотивації до самоосвітньої діяльності, прагнення до особистісно-професійного зростання, а також інформування студентів щодо сутності і структурних компонентів самоосвітньої компетентності майбутніх економістів. Організаційно-підготовчий етап передбачає формування вміння студентів-економістів оцінювати рівень розвитку психологічних якостей, усвідомлювати мотиви самоосвітньої діяльності; налагоджувати спілкування з членами колективу; розуміти основні завдання пізнавально-пошукової діяльності. Даний етап характеризується організацією орієнтаційних зустрічей, кейс-стаді, дебатів, тренінгів. Процес професійної підготовки на другому, теоретично-орієнтаційному, етапі спрямовано на формування вмінь майбутніх економістів удосконалювати цілі професійно-особистісного саморозвитку; працювати з професійно-важливою інформацією, знаходити своє місце в колективі; планувати й проектувати пошук способів розв'язання завдань; оцінювати результати пізнавально-пошукової діяльності. Даний етап супроводжується використанням в освітньому процесі таких заходів, як: ділові ігри,

проектна діяльність, дискусії, вправи, складання інтелект-карт, круглі столи. Третій, дієво-виконавчий, етап ставить за мету формування навичок активного застосування самоосвітніх умінь у процесі професійної діяльності. На даному етапі процесу формування самоосвітньої компетентності майбутні економісти беруть участь у диспутах, науково-дослідницькій діяльності, проектній діяльності, вивчають спецкурс «Самоосвітній менеджмент». Четвертий, контрольно-діагностичний, етап спрямовано на оцінювання рівня сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх економістів та аналіз отриманих результатів з метою внесення змін. Даний етап передбачає організацію ділових ігор, економічного турніру, круглих столів, складання студентами портфоліо власних особистісних досягнень і створення ними «паспорту самоосвітньої компетентності».

У третьому розділі **«Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки»** розкрито методику проведення педагогічного експерименту; проаналізовано результати дослідно-експериментальної роботи.

Охарактеризовано критерії (мотиваційний, інструментальний, діяльнісний та рефлексивний), показники (прагнення до постійного самовдосконалення та професійного зростання; володіння знаннями прийомів і методів організації ефективної економічної діяльності; здатність застосовувати отримані знання у процесі вирішення професійних задач; готовність студентів адекватно оцінювати результати власної професійної діяльності) та рівні сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх економістів (низький, середній, достатній і високий).

Студенти з високим рівнем сформованості самоосвітньої компетентності характеризуються високою мотивацією на досягнення успіху в професійній діяльності та прагненням ефективно організовувати роботу в команді; розуміють особливості організації самостійної пізнавально-пошукової діяльності, виявляють високий рівень знань засобів організації економічної діяльності та володіння аналітичними методами, здатні постійно оновлювати знання у фаховій сфері; вміють вести діалог і налагоджувати професійні взаємовідносини в колективі; здатні адекватно оцінювати результати власної професійної діяльності, а також інших членів команди з метою аналізу недоліків та їх коригування. Майбутні економісти з достатнім рівнем сформованості самоосвітньої компетентності усвідомлюють роль процесу саморозвитку в професійній діяльності; мають базові знання методів організації економічної діяльності; характеризуються здатністю поповнювати знання у професійній сфері, вмінням налагоджувати професійні відносини з іншими членами колективу, а також вмінням систематично організовувати фахову діяльність і адекватно оцінювати її результати. Майбутні економісти з середнім рівнем сформованості самоосвітньої компетентності мотивовані на успіх у професійній діяльності та прагнуть до самовдосконалення, але під впливом зовнішніх чинників; мають уявлення про сутність пізнавально-пошукової діяльності, проте недостатньо володіють навичками організації

самостійної роботи; усвідомлюють необхідність брати відповідальність на себе за рішення та дії колективу, але їм важко це робити через невпевненість у собі. Майбутні економісти із низьким рівнем сформованості самоосвітньої компетентності не усвідомлюють важливості самоосвіти для професійно-особистісного розвитку; не мотивовані на досягнення професійного успіху, що викликає їх нездатність організовувати роботу колективу; не володіють вміннями самоконтролю та самоуправління процесом професійного самовдосконалення; слабо розвинені комунікативні вміння перешкоджають їм ефективно налагоджувати професійні взаємовідносини в колективі. Студенти з низьким рівнем сформованості самоосвітньої компетентності не володіють навичками організації самостійної пізнавально-пошукової діяльності. Формування та висловлення власної точки зору, а також застосування самостійно отриманих знань і вмінь, відбувається лише у типових професійних ситуаціях.

Для визначення рівня сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у межах мотиваційного критерію використано такі методики, як: опитувальники: «Мотивація досягнення успіху» (Т. Елерс); «Методика вивчення мотивів навчальної діяльності студентів» (А. Реан, В. Якунін), а також тести: «Готовність до саморозвитку» (Т. Ратанова, Н. Шляхта) та «Тип сприйняття групи особистістю» (за методикою О. Залюбовської). Інструментальний критерій визначався шляхом експертної оцінки викладачів результатів самостійної роботи студентів, бесід; проведення інтерв'ю із залученням експертів, круглих столів; опитувальника «Поведінка людини в групі» (методика Q-сортування В. Стефансона). В межах діяльнісного критерію проводилось оцінювання сформованості самоосвітньої компетентності студентів-економістів за методом експертної оцінки викладачів, тесту «Професійні взаємовідносини в колективі» (за методикою К. Томаса), опитувальника «Комунікативні і організаторські схильності» (за методикою В. Синявського і Б. Федоришина). Рефлексивний критерій визначався шляхом проведення анкетування з кураторами академічних груп, викладачами економічного факультету, самооцінкою студентів та їх участю в позанавчальних заходах (конференції, науково-практичні семінари, економічний турнір), академічних і неакадемічних програмах міжнародного обміну, опитувальника «Оцінювання власних досягнень» (за методикою А. Карпова), тесту «Оцінка досягнень членів колективу» (за методикою К. Томаса).

За результатами констатувального експерименту більшість майбутніх економістів мають низький (52,7 %) або середній (31,3 %) рівні сформованості самоосвітньої компетентності; найменший відсоток респондентів мають високий (6,2 %) або достатній (9,8 %) рівні.

На формуальному етапі педагогічного експерименту брали участь майбутні економісти першого-четвертого курсу шести університетів: Чорноморського державного університету імені Петра Могили, Миколаївського національного аграрного університету, Миколаївського національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, Ужгородського національ-

ного університету, Українсько-американського гуманітарного інституту «Вісконсінський Міжнародний Університет (США) в Україні», Європейського університету (м. Київ). Освітній процес майбутніх економістів контрольної групи здійснювався за традиційною схемою професійної підготовки. У процес професійної підготовки студентів-економістів експериментальної групи впроваджувалися виявлені та теоретично обґрунтовані педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів.

Впровадження педагогічних умов формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів під час формувального етапу експерименту реалізовувалась у чотири етапи (організаційно-підготовчий, теоретично-орієнтаційний, дієво-виконавчий та контрольнo-діагностичний), кожен з яких мав відповідну мету, змістове наповнення, методи роботи та очікуваний результат. На першому, організаційно-підготовчому, етапі в процесі професійної підготовки створювалось квазіпрофесійне та стимулююче освітнє середовище; організовувались зустрічі з представниками економічної галузі, з керівниками банків, компаній та екскурсії на підприємства; впроваджувались інтерактивні методи навчання, а саме: круглі столи, дебати, тренінги та ділові ігри, орієнтовані на підвищення інтересу студентів до процесу самоосвіти та усвідомлення необхідності його успішної організації. Показником завершеності першого етапу є сформованість мотивів наявності розвиненої самоосвітньої компетентності, усвідомлення необхідності процесу самовдосконалення для ефективної професійної діяльності. Під час другого, теоретично-орієнтаційного, етапу створювалось стимулююче освітнє середовище з метою залучення студентів до пізнавально-пошукової діяльності й участі у проектуванні способів організації майбутньої професійної діяльності, впровадження елементів методики роботи за «Планом Келлера». Якісними показниками сформованості самоосвітньої компетентності студентів-економістів на даному етапі є оволодіння ними комунікативними прийомами і технікою складання інтелект-карт, активна участь у ділових іграх та проектній діяльності, підготовка аналітичних робіт з дисциплін загальноекономічної підготовки та створення студентами рекомендацій щодо покращення економічної ситуації в країні. На третьому, дієво-виконавчому, етапі студенти-економісти брали участь у кейс-стаді, круглих столах, диспутах з використанням ПОПН-формули, проектній діяльності, підготовці науково-дослідницьких робіт. На дієво-виконавчому етапі формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів для студентів третього курсу викладався спецкурс «Самоосвітній менеджмент», орієнтований на оволодіння майбутніми економістами методами та прийомами організації пізнавально-пошукової діяльності. Якісними показниками сформованості самоосвітньої компетентності студентів-економістів на даному етапі є підготовка ними дослідницьких робіт з економічної тематики, розробка студентських проектів, активна участь у різноманітних тренінгах у рамках спецкурсу та розробка студентами власних кейсів. Протягом четвертого, контрольнo-діагностичного, етапу здійснено оцінювання рівня сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх економістів,

аналіз отриманих результатів з метою внесення змін. Для отримання результатів застосовувалися такі методи контролю: тестування, опитування, анкетування (суб'єктивні) та участь студентів у позанавчальних заходах, програмах міжнародного стажування, студентському самоврядуванні та суспільних організаціях (об'єктивні). Якісними показниками сформованості самоосвітньої компетентності студентів на даному етапі виступають участь майбутніх економістів у студентському самоврядуванні та суспільних організаціях, зокрема студентській профспілці; їх участь у економічному турнірі, олімпіадах і конкурсах, науково-практичних конференціях; академічних та неакадемічних програмах міжнародного обміну. Порівняльні результати дослідно-експериментальної роботи подано в табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльна таблиця рівнів сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки

Рівень %	Мотиваційний критерій		Інструментальний критерій		Діяльнісний критерій		Рефлексивний критерій		Загальна сума	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
<i>Констатувальний етап</i>										
Високий	4,6	3,5	8,3	10,3	11,6	14,0	2,5	4,5	6,2	8,0
Достатній	8,8	8,5	13,0	12,7	14,2	15,4	3,0	2,3	9,8	9,7
Середній	30,7	27,0	33,0	32,0	29,8	27,9	31,6	29,6	31,3	29,0
Низький	57,9	61,0	45,7	45,0	44,4	42,7	62,9	64,6	52,7	53,3
<i>Контрольний етап</i>										
Високий	29,7	10,0	26,8	12,2	31,5	14,5	31,2	18,4	29,8	13,7
Достатній	33,3	11,6	40,6	14,6	35,7	25,8	36,8	25,2	36,6	19,3
Середній	23,0	35,6	19,2	31,7	23,9	30,5	26,7	23,4	23,2	30,3
Низький	14,0	42,8	13,4	41,5	8,9	29,2	5,3	33,0	10,4	36,7

Як засвідчує порівняльний аналіз результатів дослідження, в експериментальній групі відбулись значні позитивні зміни щодо перерозподілу рівнів сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх економістів. Кількість респондентів з високим рівнем зросла з 6,2 % під час констатувального діагностування до 29,8 % – під час контрольного експерименту; з достатнім рівнем – з 9,8 % при констатації до 36,6 % при контрольному обстеженні. Середній рівень сформованості самоосвітньої компетентності зменшився у 1,3 рази (з 31,3 % при констатації до 23,2 % на етапі контролю), в той час як низький рівень – у 5 разів (з 52,7 % на констатувальному етапі до 10,4 % на контрольному етапі). У контрольній групі також відбулись позитивні зміни, проте незначні. Ефективність розробленої й впровадженої методики підтверджено методами математичної статистики (критерій рангової кореляції Ч. Спірмена та χ^2 -критерій).

Результати педагогічного експерименту свідчать про ефективність виявлених і теоретично обґрунтованих педагогічних умов формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки, впровадження яких забезпечило високі результати професійної підготовки майбутніх економістів у вищих навчальних закладах.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано практичне розв'язання проблеми формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки в університеті, що знайшло відображення в обґрунтуванні та експериментальній перевірці розроблених педагогічних умов формування самоосвітньої компетентності студентів-економістів. У дослідженні реалізовано мету і завдання, що дає підстави сформулювати такі висновки й рекомендації.

1. На основі системного аналізу наукових праць з теми дослідження уточнено зміст понять «самоосвітня компетентність майбутніх економістів», яке у контексті дослідження розглядається як якісна характеристика особистості студентів-економістів, що є сукупністю професійних умінь і навичок, здатності до самостійної організації пізнавально-пошукової діяльності, усвідомлення необхідності професійно-особистісного саморозвитку, спрямованого на вдосконалення теоретичної бази знань та практичних навичок в економічній галузі з метою гнучкого реагування до соціально-економічних перетворень у суспільстві та підвищення власного рівня конкурентоспроможності на українському і зарубіжному ринках праці; та «формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів», яке визначається як процес розвитку усвідомлення студентами необхідності особистісно-професійного саморозвитку в економічній галузі, оволодіння ними вміннями і навичками організації пізнавально-пошукової діяльності, здатності працювати з різними джерелами інформації фахового спрямування з метою підвищення власного рівня теоретичних знань і практичних навичок у сфері економіки, що здійснюється у процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі.

2. Теоретично обґрунтовано структуру самоосвітньої компетентності майбутніх економістів, яка являє собою системну цілісність чотирьох взаємопов'язаних компонентів: мотиваційно-стимулюючого, соціально-інформаційного, планово-організаційного і рефлексивно-коригуючого. Мотиваційно-стимулюючий компонент включає вміння, необхідні для усвідомлення потреби у постійному професійному самовдосконаленні, такі як: когнітивні, мотиваційні і стимулюючі. Соціально-інформаційний компонент відображає сукупність умінь (інформаційно-пошукових, аналітичних і міжособистісних), які визначають здатність майбутніх спеціалістів до аналізу й систематизації фахової інформації, необхідної для розв'язання виробничих задач. Планово-організаційний компонент, охоплюючи такі вміння, як: управлінські, комунікативні й професійні, покликаний сформувати навички організації та управління самоосвітньою діяльністю. Рефлексивно-коригуючий компонент передбачає розвиток готовності студентів здійснювати контроль за процесом самоосвіти й оцінку отриманих результатів за допомогою формування оціночних, коригуючих і дослідницьких вмінь.

3. На основі класифікації та систематизації теоретичного та емпіричного матеріалу визначено критерії (мотиваційний, інструментальний, діяльнісний і

рефлексивний), показники та рівні (низький, середній, достатній і високий) сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки. Мотиваційний критерій характеризується такими показниками, як: підвищення рівня зацікавленості студентів у самоосвіті для професійно-особистісного саморозвитку; прагнення до постійного самовдосконалення та професійного зростання; наявність мотивації успіху в фаховій економічній діяльності; інтерес у результатах власної роботи та досягненнях членів групи у професійній діяльності; прагнення ефективно організовувати роботу в колективі. Інструментальний критерій має такі показники, як: наявність знань принципів, методів і форм організації ефективної економічної діяльності; здатність постійно оновлювати знання у фаховій сфері; знання форм і методів застосування аналітичних методик у пізнавально-пошуковій діяльності; розуміння особливостей організації самоосвітньої діяльності; вміння ефективно взаємодіяти всередині команди. Діяльнісний критерій характеризується такими показниками, як: розвиненість умінь самостійно виділяти мету, використовувати зміст і відповідні форми й шляхи здійснення фахової діяльності; оперативність використання засвоєних знань у процесі самоосвіти; усвідомлення необхідності брати відповідальність за прийняті рішення та обґрунтовувати їх ефективність; готовність вести діалог з членами колективу; здатність налагоджувати професійні взаємовідносини у колективі. Рефлексивний критерій включає такі показники, як: готовність до самооцінки власної професійної діяльності та результатів роботи; вміння реально оцінювати власні можливості та досягнення; адекватна оцінка досягнень членів колективу; здатність до аналізу недоліків пізнавально-пошукової діяльності та корекції методів роботи залежно від результатів; ініціативність у прогнозуванні подальших шляхів саморозвитку.

4. Розроблено та науково обґрунтовано модель формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки, що складається з трьох блоків: нормативно-теоретичного, організаційно-технологічного та оцінювально-результативного. Нормативно-теоретичний блок формулює теоретичні засади проблеми дослідження і включає цільовий (мета та задачі професійної підготовки майбутніх економістів) та теоретичний (концептуальна та нормативно-освітня підсистеми) компоненти. Другий блок, організаційно-технологічний, визначає поетапність перебігу процесу формування кожного зі структурних компонентів самоосвітньої компетентності майбутніх економістів, педагогічні умови та методичне забезпечення формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки. Оцінювально-результативний блок відображає критерії, показники та рівні сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх економістів. Результатом є сформованість самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки.

5. Виявлено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки, до яких віднесено: створення стимулюючого і квазіпрофесійного освітнього середовища, яке формує

потребу в удосконаленні знань і вмінь, особистісно-професійному розвитку і надає можливість студентам демонструвати власні досягнення; розробка програми переорієнтації процесу професійної підготовки на застосування самоосвітніх навичок студентів на практиці шляхом інтерактивних та контекстно-орієнтованих методик, а саме: ділових ігор, круглих столів, кейс-стаді, проектної діяльності, дискусій, модерацій; використання діяльнісного підходу до процесу професійної підготовки зі застосуванням елементів методики роботи за «Планом Келлера» та впровадження спецкурсу «Самоосвітній менеджмент», орієнтованого на оволодіння майбутніми економістами методами та прийомами організації пізнавально-пошукової діяльності.

Поставлені завдання повністю виконано, водночас проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Подальшого детального дослідження потребує вивчення теоретико-методологічних засад системи формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у системі дистанційної освіти.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Касіянець С. Е. Роль самоосвітньої компетентності у процесі професійної підготовки майбутніх економістів / С. Е. Касіянець // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» – Додаток 1 до Вип. 31, Том II (44) : Тематичний випуск «Вища освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – К. : Гнозис, 2012. – С. 442–450.

2. Касіянець С. Е. Особливості розвитку поняття «компетентності» (історичний аспект) / С. Е. Касіянець // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Випуск 38. Частина 2. – Ялта, 2013. – С. 8–14.

3. Касіянець С. Е. Формування мотиваційної складової самоосвітньої компетентності майбутніх економістів / С. Е. Касіянець // Наукові праці : науково-методичний журнал. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2013. – Вип. 203. Т. 215. Педагогіка. – С. 117–121.

4. Касіянець С. Е. Самоосвітня компетентність майбутніх економістів : структурні компоненти та їх змістова характеристика / С. Е. Касіянець // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» – Додаток 1 до Вип. 31, Том II (44) : Тематичний випуск «Вища освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – К. : Гнозис, 2013. – С. 120–129.

5. Касіянець С. Е. Особливості формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів / С. Е. Касіянець // Наукові праці : науково-методичний журнал. – М. : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. – Вип. 233. Т. 245. Педагогіка. – С. 121–125.

6. Касіянець С. Е. Обґрунтування теоретичної моделі формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів / С. Е. Касіянець // Проблеми

современного педагогического образования. Сер. : Педагогика и психология. – Сб. статей. – Ялта : РИО ГПА, 2015. – Вып. 47. – Ч. 4. – С. 74–81.

7. Касіянець С. Е. Шляхи мотивації майбутніх економістів до організації самоосвітньої діяльності у процесі професійної підготовки в університеті / С. Е. Касіянець // Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники: В. Ільницький, А. Душний, І. Зимомря]. – Дрогобич : Посвіт, 2015. – Вип.12. – С. 273–278.

8. Касіянець С. Е. Методика формування самоосвітньої компетентності студентів економічного профілю в процесі професійної підготовки в університеті / С. Е. Касіянець // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Теорія та методика навчання та виховання» : зб. наук. пр. / За заг. редакцією член-кор. НАПН України А. В. Троцько. – Харків : ХНАДУ, 2015. – Вип. 37. – 160 с.

Статті у закордонних наукових виданнях

9. Kasiiants S. The peculiarities of future economists' professional training at foreign universities / S. Kasiiants // Scientific enquiry in the contemporary world: theoretical basics and innovative approach. 2nd edition. Vol. 3. Psychology and pedagogics: research articles, B&M publishing, San Francisco, California. 2014. – P. 35–39.

10. Kasiiants S. The ways of formation the future economists' self-education competence / S. Kasiiants // Modern tendencies in the pedagogical science of Ukraine and Israel: the way to integration. Issue № 5. – Ariel University Center of Samaria. – Ariel, Israel, 2014. – P. 145–151.

11. Kasiiants S. Creation of stimulating and quaziprofessional educational environment as one of the main factors of formation future economists' self-educational competence / S. Kasiiants // Modern tendencies in the pedagogical science of Ukraine and Israel: the way to integration. Issue № 6. – Ariel University Center of Samaria. – Ariel, Israel, 2015. – P. 145–151.

Матеріали науково-практичних конференцій

12. Касіянець С. Е. Змістовне наповнення поняття «самоосвіта» як соціально-психологічної та педагогічної категорії / С. Е. Касіянець // Організація самостійної роботи студентів у контексті підвищення якості освіти: особистісний вимір: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (10–11 квітня 2014 року). – Донецьк: Донецький національний університет, 2014. – С. 88–90.

13. Касіянець С. Е. Шляхи організації самостійної роботи майбутніх економістів у зарубіжних університетах / С. Е. Касіянець // Тенденції розвитку вищої освіти в Україні : європейський вектор: матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції (20–21 березня 2014 року). – Ялта : РВНЗ КГУ, 2014. – Ч. 2. – С. 159–162.

14. Касіянець С. Е. Змістовне наповнення соціально-інформаційного та планово-організаційного компоненту самоосвітньої компетентності майбутнього економіста / С. Е. Касіянець // Научный взгляд: материалы VIII (XLVIII) Между-

народной научно-практической конференции по философским, филологическим, юридическим, педагогическим, экономическим, психологическим, социологическим и политическим наукам (21–22 августа 2014 г.). – Горловка : ФЛП Пантюх Ю. Ф., 2014. – С. 31–35.

15. Касіянець С. Е. Критерії та показники сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх економістів / С. Е. Касіянець // Zbiór raportów naukowych. «Pedagogika. Problemy, osiągnięcia, innowacyjność, praktyki, teoria.» (29.04.2015–30.04.2015) – Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2015. – S. 6–8.

16. Kasilians S. The peculiarities of future economists' professional activity / S. Kasilians // The international scientific and practical congress of economists and lawyers «Science engineering and economic paradigm of modern society», professional scientific publication, – ed. dep: Geneva (Switzerland), Minsk (Republic of Belarus), Odessa (Ukraine), St. Petersburg (Russian Federation), 2014. – Vol. 1. – P. 147–150.

17. Kasilians S. Stages of formation future economists' self-education competence / S. Kasilians // The international scientific and practical congress of economists and lawyers «Always ahead facing the unknown», professional scientific publication, – ed. dep: Geneva (Switzerland), Minsk (Republic of Belarus), Odessa (Ukraine), St. Petersburg (Russian Federation), 2014. – P. 58–61.

АНОТАЦІЇ

Касіянець С. Е. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2017.

Дисертація присвячена проблемі формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки.

Виявлено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки (створення стимулюючого і квазіпрофесійного освітнього середовища, яке формує потребу у вдосконаленні знань і вмінь, особистісно-професійному розвитку і надає можливість студентам демонструвати власні досягнення; розробка програми переорієнтації процесу професійної підготовки на застосування самоосвітніх навичок студентів на практиці шляхом інтерактивних та контекстно-орієнтованих методик; використання діяльнісного підходу до процесу професійної підготовки зі застосуванням елементів методики роботи за «Планом Келлера» та впровадження спецкурсу «Самоосвітній менеджмент»).

Розроблено та науково обґрунтовано модель формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки.

Уточнено зміст понять «самоосвітня компетентність майбутнього економіста» та «формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки».

Ключові слова: професійна підготовка майбутніх економістів, діяльнісний підхід у процесі професійної підготовки економістів, самоосвітня компетентність майбутніх економістів, педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів, квазіпрофесійне освітнє середовище.

Касиянц С. Э. Формирование самообразовательной компетентности будущих экономистов в процессе профессиональной подготовки. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2017.

Диссертация посвящена проблеме формирования самообразовательной компетентности будущих экономистов в процессе профессиональной подготовки.

Выявлены, теоретически обоснованы и экспериментально проверены педагогические условия формирования самообразовательной компетентности будущих экономистов в процессе профессиональной подготовки (создание стимулирующей и квазіпрофесійної освітньої середовища, яка формує потребу в удосконаленні знань і умінь, особистісно-професійному розвитку і надає можливість студентам демонструвати власні досягнення; розробка програми переорієнтації процесу професійної підготовки на застосування самоосвітніх навичок студентів на практиці шляхом інтерактивних і контекстно-орієнтованих методик; використання діяльнісного підходу в процесі професійної підготовки з застосуванням елементів методики роботи за «Планом Келлера» і впровадження спецкурсу «Самоосвітній менеджмент»).

Розроблена і науково обґрунтована модель формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів в процесі професійної підготовки, яка складається з таких блоків, як: нормативно-теоретичний, організаційно-технологічний і оціночно-результативний. Нормативно-теоретичний блок визначає теоретичні основи проблеми дослідження і включає цільовий (ціль і завдання професійної підготовки майбутніх економістів) і теоретичний (концептуальна і нормативно-освітня підсистема) компоненти. Другий блок, організаційно-технологічний, визначає послідовність процесу формування кожного з структурних компонентів самоосвітньої компетентності майбутніх економістів, педагогічні умови і методичне забезпечення формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів в процесі професійної підготовки. Оціночно-результативний блок відображає критерії, показники і рівні сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх економістів. Результатом є сформованість самоосвітньої компетентності майбутніх економістів в процесі професійної підготовки.

Уточнено содержание понятия «формирование самообразовательной компетентности будущих экономистов в процессе профессиональной подготовки», которое рассматривается как процесс развития осознания студентами необходимости личностно-профессионального саморазвития в сфере экономики, овладение ими умениями и навыками организации познавательно-поисковой деятельности, способности работать с различными источниками информации профессионального направления с целью повышения собственного уровня теоретических знаний и практических навыков в сфере экономики, который осуществляется в процессе профессиональной подготовки в высшем учебном заведении.

Ключевые слова: профессиональная подготовка будущих экономистов, деятельностный подход в процессе профессиональной подготовки экономистов, самообразовательная компетентность экономистов, педагогические условия формирования самообразовательной компетентности будущих экономистов, квазипрофессиональная образовательная среда.

Kasiiants S. The formation of self-educational competence of future economists during the process of professional training. – Manuscript.

Thesis for the Degree of Candidate of Pedagogical Sciences on specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv, 2017.

The thesis is devoted to the problem of the formation of future economists' self-educational competence during the process of professional training.

Pedagogical conditions of formation self-educational competence of future economists during the process of professional training (creating stimulating and quaziprofessional educational environment, which creates a need for improving knowledge and skills, personal and professional development and provides an opportunity for students to demonstrate their achievements; developing program of the reorientation of professional training process on the use of self-educational skills of students in practice through interactive and context-oriented methods; using active approach to the process of professional training with the help of «Keller Plan» technique and implementing special course «Self-educational management») are theoretically grounded and experimentally tested in the thesis.

The model of formation self-educational competence of future economists during the process of professional training is developed and scientifically grounded in the research.

The meaning of «self-educational competence of future economists» and «formation self-educational competence of future economists during the process of professional training» is specified in the thesis.

Keywords: professional training of future economists, active approach in the process of professional training of economists, self-educational competence of future economists, pedagogical conditions of the formation self-educational competence of future economists, quaziprofessional educational environment.

Підп. до друку 12.12.2016.
Формат $60 \times 84 \frac{1}{16}$. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Умовн. друк. арк. 0,9. Тираж 100 пр. Зам. 5149.

Видавець і виготовлювач: ЧНУ ім. Петра Могили.
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел.: (0512)50-03-32, (0512)56-55-81
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3460 від 10.04.2009.

